

POLSKIE BADANIE PANELOWE POLPAN Edycja 8

INSTRUKCJA DLA ANKIETERA

1.	INFORMACJA O BADANIU	2
2.	MATERIAŁY UŻYTE W BADANIU	2
3.	PRÓBA I WERSJE KWESTIONARIUSZA (KATEGORIE RESPONDENTÓW).....	2
4.	KWESTIONARIUSZ WYWIADU: TREŚĆ	3
5.	KWESTIONARIUSZ WYWIADU: SKRÓTY I KONWENCJE	3
6.	OGÓLNE ZASADY ODCZYTYWANIA PYTAŃ I ZAZNACZANIA ODPOWIEDZI	4
7.	NAWIAZANIE KONTAKTU Z RESPONDENTEM. ARANŻACJA WSTĘPNA	4
8.	KWESTIONARIUSZA WYWIADU – UWAGI SZCZEGÓŁOWE.....I.	6
9.	ARANŻACJA KOŃCOWA	10
10.	APEL	10
11.	NOTATKI	11

1. INFORMACJA O BADANIU

Polskie Badanie Panelowe – POLPAN to unikalny program naukowy, zaprojektowany i realizowany od 1988 r. przez socjologów z Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk (IFiS PAN), przy współpracy naukowców z kraju i z zagranicy. Autorami badania są członkowie Zespołu Porównawczych Analiz Nierówności Społecznych IFiS PAN pod kierownictwem prof. dr hab. Kazimierza M. Słomczyńskiego. Kierownikiem projektu POLPAN 2023 jest dr hab. Irina Tomescu-Dubrow, prof. IFiS PAN. Konsultację metodologiczną zapewnia Zespół Ośrodka Realizacji Badań Socjologicznych (ORBS) IFiS PAN.

Badanie ma charakter panelowy, to znaczy, że te same osoby są pytane o swoją sytuację życiową i poglądy w regularnych odstępach czasu – w tym przypadku co 5 lat. Jednocześnie w każdej fali 'dobierane' są nowe osoby w wieku 21-25 lat, co pozwala zapewnić reprezentatywność poszczególnych prób, a także ciągłość całego badania. Obecna, ósmą już edycja badania, realizowana jest w ramach projektu *Structures and Futures: Polskie Badanie Panelowe, 1988-2023*, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki poprzez konkurs grantowy OPUS (nr grantu 2022/45/B/HS6/04090).

Więcej informacji na temat projektu, składu zespołu badawczego, a także publikacji, które powstały na podstawie danych zebranych w ciągu 35 lat realizacji projektu POLPAN znajduje się na stronie internetowej www.polpan.org.

2. MATERIAŁY UŻYTE W BADANIU

1. **TABLET Z KWESTIONARIUSZEM WYWIADU**
2. **KARTY DO PYTAŃ (W FORMIE ZESZYTU)**
3. **WYDRUKOWANY KWESTIONARIUSZ (TYLKO DLA ANKIETERA)**
4. **INSTRUKCJA DLA ANKIETERA**
5. **LIST ZAPOWIEDNI WYSŁANY PRZEZ ORBS IFiS PAN**
6. **LIST ZAPOWIEDNI (WYSYŁANY PRZEZ ANKIETERA)**
7. **FORMULARZE DOBORU Z ADRESAMI RESPONDENTÓW**
8. **KARTKA W DRZWI**
9. **INFORMACJA O OCHRONIE DANYCH OSOBOWYCH**
10. **INSERT (DLA WYBRANYCH ANKIETERÓW)**
11. **BONY TOWAROWE**

3. PRÓBA I WERSJE KWESTIONARIUSZA (KATEGORIE RESPONDENTÓW)

Badanie jest realizowane na ogólnopolskiej próbie imiennej na podstawie kwestionariusza przygotowanego w wersji elektronicznej na **TABLETY**. Instrukcja korzystania z tabletu podana jest osobno.

Próba obejmuje panelowców (respondenci, z którymi wywiady przeprowadzono w 2018 lub 2013 roku) oraz osoby nowe (w wieku 26-60 lat lub w wieku 21-25 lat). **Dane Respondenta na tablecie sterują automatycznie do odpowiedniej wersji kwestionariusza:**

Wersja Z: 31-70 lat, panelowcy z 2018 roku

Wersja Y: 26-30 lat, panelowcy z 2018 roku

Wersja X: 71 + lat, panelowcy z 2018

Wersja V: 31-70 lat, panelowcy z 2013 (nie byli badani w 2018 roku)

Wersja W: 26-60 lat, nowi

Wersja U: 21-25 lat, nowi

Ankieter otrzymuje jeden egzemplarz **WYDRUKOWANEGO KWESTIONARIUSZA**.

W kwestionariuszu część pytań jest wspólna dla wszystkich wersji, a część specyficzna dla wersji, przy czym zastosowano łączenia wersji:

$Z \& Y \& V \& W \& U = T \leftrightarrow (Z \& Y \& V \& S)$

$W \& U = S$

$V \& W \& U = N$

$Z \& Y \& X = P$

$Y \& U = M$

$Z \& Y \& V = R$

Pytania specyficzne dla wersji są oznakowane odnosząc się do wersji lub ich łączenia w ostatnich znakach numeru pytania (np. **_W** dla wersji lub **_T** dla łączenia wersji).

4. KWESTIONARIUSZ WYWIADU: TREŚĆ

- A. Powodzenie w życiu
- B. Poglądy społeczne i opinie o kraju
- C. Osoby z innych krajów
- D. Opinie o sobie
- E. Unia Europejska – opinie i oceny
- F. Wybory i udział w protestach
- G. Dane demograficzne
- H. Stan cywilny, rodzina, gospodarstwo domowe
- K. Obecna lub ostatnio wykonywana praca
- L. Historia zawodowa
- M. Różne sytuacje życiowe
- N. Dochody i wydatki w gospodarstwie domowym
- P. Znajomi i Internet
- R. Religia i zdrowie
- T. Źródła konfliktów
- Pytania do Ankietera

5. KWESTIONARIUSZ WYWIADU: SKRÓTY I KONWENCJE

Oto najważniejsze skróty, oznaczenia i konwencje zapisu stosowane w kwestionariuszu:

- P. = Pan/Pani,
- Odpowiedzi „nie wiem”, „trudno powiedzieć” oznaczane są za pomocą pojedynczych lub wielokrotnych cyfr **8**; odpowiedzi te nie są przeznaczone do odczytywania Respondentowi – zapisano je *kursywą*.
- Odmowa odpowiedzi na dane pytanie oznaczana jest za pomocą pojedynczych lub wielokrotnych cyfr **7**; odpowiedzi te nie są przeznaczone do odczytywania Respondentowi – zapisano je *kursywą*.
- **KARTA** oznacza, iż należy pokazać właściwą dla danego pytania kartę odpowiedzi w Kartach do Pytań (wręczonych Respondentowi w formie zeszytu).

Warianty odpowiedzi, które Respondentom należy odczytywać, podane są normalną (prostą) czcionką, podobnie jak poprzedzające je pytania – zwykle za nawiasem, np. $\circ$ (1) zdecydowanie się zgadzam. Warianty odpowiedzi, których Ankieter nie odczytuje, wydrukowane są w nawiasach i zwykle *kursywą*, np. (8 – *nie wiem, trudno powiedzieć*). Wszystkie instrukcje dla Ankietera podane są **pogrubioną czcionką**. Nie należy ich czytać Respondentom, chyba, że zaznaczono inaczej.

6. OGÓLNE ZASADY ODCZYTYWANIA PYTAŃ I ZAZNACZANIA ODPOWIEDZI

1. Pytania o opinie należy odczytywać wolno i wyraźnie w podanym brzmieniu. Jeżeli Respondent nie rozumie jakiegoś pytania, Ankieter powinien je powtórzyć i poprosić, aby Respondent **odpowiedział na dane pytanie tak, jak je rozumie**. Przy ewentualnym przeformułowywaniu pytań należy zachować daleko idącą ostrożność. Dopuszczalne przeformułowania to tylko takie, w których:
 - (a) stosuje się uproszczenia gramatyczne nienaruszające treści pytania, lub
 - (b) przy tej samej formie gramatycznej używa się terminów w zasadzie równoważnych z zachowaniem ich zabarwienia emocjonalnego lub ocennego charakteru.
2. Przy wszystkich pytaniach o dane biograficzne (dotyczące faktów z życia, w tym przebiegu kariery zawodowej Respondenta), Ankieter może dowolnie przeformułowywać pytanie – tak, aby uzyskać poszukiwaną informację.
3. W przypadku pytań otwartych, odpowiedź Respondenta należy wpisać możliwie dosłownie w przewidziane do tego miejsce.
4. Wszystkie pytania kwestionariusza, które dotyczą danego Respondenta, powinny zostać mu odczytane. Wyjątek mogą stanowić tylko te pytania dotyczące biografii Respondenta, których opuszczenie jest uzasadnione ze względu na informację uzyskaną wcześniej, a którą to informację Ankieter może zaznaczyć (bez odczytywania pytania) wybierając właściwą odpowiedź.
5. Wiele pytań dotyczy dat z przeszłości i czasu trwania różnych wydarzeń – w latach i miesiącach. Ważne, aby Respondent przypomniał sobie okres, w którym dane wydarzenie nastąpiło, a potem tę informację uszczegóławiał podając rok i miesiąc możliwie dokładnie. Jeśli trzeba, należy podkreślać, że chodzi nam o przybliżone daty lub liczby, w tym kwoty pieniężne czy inne wielkości liczbowe.
6. Niektóre pytania kwestionariusza mogą być odbierane jako drażliwe, gdyż naruszają sferę prywatności, bądź dotyczą spraw, które Respondent może traktować jako prywatne. Jeżeli Respondent objawi jakieś zaniepokojenie, należy powiedzieć: *To pytanie zadajemy wielu osobom. Jeżeli jednak woli P. nie odpowiadać na nie, przejdę do następnego; i wybrać opcję „odmowa odpowiedzi”*.

7. NAWIĄZANIE KONTAKTU Z RESPONDENTEM. ARANŻACJA WSTĘPNA

Do wszystkich osób wylosowanych do badania został wysłany **LIST ZAPOWIEDNI**. Ankieterzy dysponują osobnymi **LISTAMI ZAPOWIEDNIMI**, które mają wysłać przed rozmową, proponując w liście datę i godzinę swojej wizyty. Jeżeli o wyznaczonej porze nie zastaną Respondenta, mogą zostawić **KARTKĘ W DRZWI**.

Aranżacja wstępna

Przy pierwszym kontakcie z Respondentem bezwzględnie należy:
przedstawić się (imieniem i nazwiskiem, okazując legitymację ankieterską);

podać cel wizyty;

podać **pełną nazwę** Ośrodka (Ośrodek Realizacji Badań Socjologicznych Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk);

powiedzieć o dobrowolności uczestniczenia w badaniu

zapewnić o **poufności wyników badań** (udzielonych odpowiedzi);

wręczyć bony towarowe.

Bony towarowe są rozdawane wylosowanym osobom bezwarunkowo; w żadnym wypadku nie stanowią one gratyfikacji za ewentualny udział w badaniu. Stanowią one element kształtowania wizerunku Instytutu Filozofii i Socjologii PAN jako takiej instytucji naukowej, która szczególnie dba o wysoką jakość kontaktów z szerokimi kręgami społecznymi.

Oczywiście każda osoba, do której się zwracamy o udział w badaniu może przyjąć bony lub odmówić ich przyjęcia (z dowolnego powodu, którego nie musi wyjawiać). Przyjęcie lub odmowa przyjęcia bonów oraz zgoda na udział lub odmowa udziału w badaniu są decyzjami niezależnymi. Oto możliwe sytuacje:

	Wylosowana osoba zgodziła się na rozmowę (wywiad)	Wylosowana osoba nie zgodziła się na rozmowę (wywiad)
Wylosowana osoba przyjęła bony	Pożądana sytuacja w badaniach surveyowych - doświadczenie uczy, że najczęstsza	Sytuacja dopuszczalna, z minimalizowaną częstością dzięki sztuce ankieterskiej
Wylosowana osoba nie przyjęła bonów, gdyż nie było z nią kontaktu	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	Sytuacja typowa, gdy nie było bezpośredniego kontaktu z wylosowaną osobą
Wylosowana osoba odmówiła przyjęcia bonów z dowolnego powodu (ma takie prawo)	Sytuacja nietypowa, ale może się zdarzyć – odmowa przyjęcia bonów nie wyklucza zgody na wywiad	Sytuacja spotykana, gdy wylosowana osoba nie chce mieć nic wspólnego z prowadzonymi badaniami

Jeśli chodzi o aranżację wstępną, Autorzy badania nie stawiają rygorystycznych wymogów co do sposobu przedstawiania się i rozpoczęcia rozmowy. Większość decyzji w tej sprawie jest pozostawiona taktowi Ankietera i jego ogólnej znajomości sztuki ankieterskiej. Zaleca się jednak opanowanie pamięciowe poniższego tekstu, gdyż zawiera on podstawowe elementy, które powinny zostać bezwzględnie przekazane Respondentowi:

Nazywam się Jestem współpracownikiem Ośrodka Realizacji Badań Socjologicznych Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Nasz ośrodek przeprowadza z wybranymi osobami rozmowy, których celem jest poznanie ich sytuacji życiowej oraz ich opinii i poglądów.

Treść rozmów jest objęta całkowitą tajemnicą i posłuży wyłącznie do sporządzenia zbiorczych opracowań statystycznych, w których nie występują nazwiska osób biorących udział w badaniu. Dane są chronione przepisami o ochronie danych osobowych, które nie zezwalają na ujawnianie nazwisk osób uczestniczących w badaniach tego typu.

Wyniki mojej rozmowy z P. – tak, jak wyniki rozmów z innymi osobami – staną się podstawą prac naukowych wykonywanych w Polskiej Akademii Nauk.

Należy pamiętać:

Jest to 8. edycja badania Polskie Badanie Panelowe – POLPAN. Pierwsza edycja była realizowana w 1988 r.

Fundusze na to badanie pochodzą z **Narodowego Centrum Nauki**.

Badanie jest ważne dla nauk społecznych. Badanie dotyczy tego, **co myślą zwykli ludzie**.

Poruszane w wywiadzie **tematy są zróżnicowane** – zawsze znajdzie się **coś interesującego** dla każdego rozmówcy.

Wywiad jest stosunkowo 'łatwy' - **nie ma pytań sprawdzających wiedzę na jakikolwiek temat**.

Przeciętnie wywiad trwa godzinę.

Udział w badaniu jest dobrowolny.

Bony towarowe są rozdawane wszystkim wylosowanym osobom bezwarunkowo, niezależnie od decyzji udziału w badaniu.

Każda osoba, do której się zwracamy może przyjąć bony towarowe lub odmówić ich przyjęcia.

W przypadku, gdy Respondent ma wątpliwości, czy zgodzić się na wywiad, Ankieter powinien podkreślić znaczenie tych badań dla rozwoju nauki w Polsce i na świecie. Wskazane jest pokazanie laminowanego **INSERTU**; jeżeli Respondent ma takie życzenie można mu zostawić kopię insertu.

Generalną zasadą jest elastyczność aranżacji, tzn. dostosowanie jej do konkretnego Respondenta.

8. KWESTIONARIUSZ WYWIADU – UWAGI SZCZEGÓŁOWE

A. Powodzenie w życiu

A01-A07: Na ogół pytania te nie sprawiają trudności. **A04:** „wpływy polityczne” = „dojście do władzy”.

B. Poglądy społeczne i opinie o kraju

B01-B017: Przy tych pytaniach – będących stwierdzeniami – można dodać: *Chodzi o P. bezpośrednią reakcję na to stwierdzenie.*

C. Osoby z innych krajów

C02: W pytaniu jest sformułowanie o ludziach należących do innej rasy lub innych, odmiennych grup etnicznych. W tym kontekście „inna rasa” i „odmienna grupa etniczna” = osoby różne etnicznie od większości Polaków, tzn. inni z wyglądu, mówiący innym językiem i reprezentujący inną kulturę.

D. Opinie o sobie

D01: Jeżeli trzeba, wyjaśnić: Jak Respondent ocenia swoją pozycję społeczną w porównaniu z tymi, którzy są na samej górze i na samym dole.

D08: W przypadku młodszych Respondentów pytania o odległą przeszłość (ustrój socjalistyczny, czyli Polskę sprzed prawie 35 lat) dotyczą okresu przed ich urodzeniem, lub gdy mieli kilka lub kilkanaście lat, co może powodować trudności w odpowiedzi. Chodzi jednak o odpowiedź dotyczącą nie tyle doświadczenia, co poglądu, którego źródła mogą być bardzo różne, od mass media do opowieści rodziców i znajomych. Tych i innych źródeł nie należy Respondentowi podpowiadać, ale można wyjaśnić, że chodzi o pogląd na sprawy przeszłości, który może mieć różne źródła.

E. Unia Europejska – opinie i oceny

E02. Pytanie dotyczy tego, czy Respondent osobiście stracił, czy też skorzystał na członkostwie Polski w Unii Europejskiej. Respondent może pytać, czy chodzi o ocenę w kategoriach bezwzględnych, czy w porównaniu z innymi ludźmi. W porównaniu z innymi ludźmi.

F. Wybory i udział w protestach

F03A: Wpisać odpowiedź możliwie dokładnie. Mogą to być także odpowiedzi ogólne, typu „na prawicę”, „tych co rządzili” itp.

F04: Respondent może kwestionować założenie pytania i twierdzić, że rząd Premiera Morawieckiego w ogóle nie działał na rzecz zmniejszenia korupcji. Wtedy należy zapytać, jak Respondent to ocenia i – o ile to możliwe – dopasować wypowiedź do podanych kategorii; jeśli nie jest to możliwe – zaznaczyć 8.

F06: Chodzi o działalność nie związaną z interesem własnym (np. działalność w stowarzyszeniu zawodowym związanym z pracą Respondenta) lub interesem członków rodziny (np. działalność w radzie szkoły, do której chodzi dziecko respondenta).

G. Dane demograficzne

Pytania dotyczące ojca **G05_T** do **G08_T** dotyczą osoby, którą Respondent uznaje za ojca, niezależnie od tego, czy osoba ta jest ojcem biologicznym.

G08_T: Osoby, które aktualnie nie pracują mogą dokonywać porównania własnej pozycji z pozycją ojca (która jest definiowana kontekście pracy zawodowej).

H. Stan cywilny, rodzina, gospodarstwo domowe

W pilotażu pytania dotyczące składu gospodarstwa domowego wywoływały komentarz: "Po co ta wiedza?" W przypadku tego rodzaju komentarza należy powiedzieć, że aby opisać, jak żyją Polki i Polacy trzeba znać składy gospodarstw domowych

H12: Definicja dzieci jest subiektywna – Respondent może uważać za swoje również dziecko współmałżonka z poprzedniego małżeństwa. Subiektywna definicja może prowadzić do niespójności z tabelą dotyczącą gospodarstwa domowego. Takie niespójności są dopuszczalne.

H13.1A. Jeżeli najstarsze dziecko zmarło, należy zapytać o najstarsze dziecko spośród żyjących.

K-L. Obecna lub ostatnio wykonywana praca i Historia zawodowa

Pytania o historię zatrudnienia i aktualne prace zarobkowe wykonywane przez Respondenta są kluczowe dla całego przedsięwzięcia badawczego.

Praca stała jest zdefiniowana za pomocą dwóch kryteriów, które należy jednocześnie wziąć pod uwagę:

- (1) od jak dawna dana praca jest wykonywana (od ilu miesięcy) oraz
- (2) ile czasu ona zajmuje (ile godzin w tygodniu).

Według przyjętej tu definicji **praca stała to ta, która trwa co najmniej 3 miesiące w wymiarze co najmniej 15 godzin tygodniowo**. Jeżeli Respondent ma podpisaną umowę na ponad 3 miesiące, a wywiad ma miejsce w drugim miesiącu pracy, praca ta traktowana jest jako stała.

Praca najemna to taka, która polega na odpłatnym świadczeniu pracy przez pracownika na rzecz konkretnego pracodawcy niebędącego członkiem najbliższej rodziny i z którym pracownika nie łączą stosunki istotnej współwłasności firmy, w której jest zatrudniony. Praca najemna może mieć formę pracy wykonywanej na etacie, czy bez etatu – w wyniku stałej lub odnawialnej umowy (np. zlecenie, o dzieło), czy też w wyniku nominacji, powołania lub wyboru. Istotą pracy najemnej jest zobowiązanie pracodawcy do uiszczenia wynagrodzenia pieniężnego, choć – w szczególnych przypadkach – wynagrodzenie to może przybierać formę niepieniężną, a jedynie posiadać określony pieniężny ekwiwalent.

Inne prace – trwające krócej niż 3 miesiące lub wykonywane przez mniej niż 15 godzin tygodniowo – są pracami nieregularnymi lub dorywczymi; gdy są one wykonywane w powtarzalny sposób przez długi okres, nazywamy je pracami sezonowymi. Chociaż granica 15 godzin tygodniowo jest arbitralna, pozostajemy przy niej ze względu na porównania historyczne i międzynarodowe. W razie wątpliwości należy Respondentowi przytoczyć powyższą definicję. Każdorazowo należy także upewnić się, czy jest to praca w wymiarze minimum 15 godzin tygodniowo. Jeżeli prace dorywcze w ciągu roku zajmują mniej czasu niż 1 miesiąc – należy je pominąć.

W przypadku niektórych Respondentów, szczególnie tych młodszych, może okazać się, że wykonywali oni bardzo krótkotrwałe prace dorywcze o podobnym charakterze lub u tego samego pracodawcy. Mogą to być prace nieregularne, z długimi przerwami, w oparciu o różne/ odrębne formy zatrudnienia, i Respondenci nie są w stanie ocenić przeciętnego wymiaru godzinowego ani też okresu zatrudnienia. Przykładem jest praca ratownika na plaży, który pracował „od świtu do nocy”, ale tylko w dni pogodne. Jeżeli epizody pracy powtarzają się, to traktujemy to jako jedną pracę.

Praca we własnej firmie jest każdą działalnością zarobkową, która nie jest pracą najemną i zajmuje minimum 15 godzin tygodniowo. W szczególności, do kategorii osób pracujących we własnej firmie zaliczamy właścicieli i współwłaścicieli zakładów pracy (firm), a także osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (w tym na zasadzie samozatrudnienia). Do osób pracujących na swoim zaliczymy również:

- agentów (agentów),
- osoby wykonujące pracę nakładczą (chałupniczą),
- osoby współprowadzące firmy rodzinne – jeśli mają wpływ na zarządzanie firmą, albo obecnie kierują firmą.

W przypadku pracy w gospodarstwie rolnym należy wliczać 'nieodpłatną' pomoc w rodzinnym gospodarstwie rolnym, jeśli pomoc ta obejmuje wpływ na sposób prowadzenia rodzinnego gospodarstwa rolnego. W innych przypadkach taka pomoc nie jest pracą w gospodarstwie rolnym, a pracą najemną – zwykle robotnika rolnego.

Trzeba pamiętać, że **zawód to identyfikowalny przez konkretną nazwę zespół czynności opartych na posiadanych kwalifikacjach lub umiejętnościach, wyodrębniony w podziale pracy i przynoszący wynagrodzenie**. Na ogół ludzie pracujący nie mają trudności z podaniem nazwy swego zawodu, choć część utrzymuje, że nie ma zawodu lub w żadnym zawodzie nie pracuje. Należy ustalić zawód **wykonywany**, a nie zawód wyuczony. Niezależnie, czy Respondent podaje nazwę zawodu, czy nie, do identyfikacji zawodu według przyjętych klasyfikacji potrzebny jest opis czynności wykonywanych w pracy. Stanowisko pracy jest pojęciem węższym od pojęcia zawodu. Odnosi się ono do konkretnej pozycji w strukturze firmy/ zakładu pracy. Informacja, na czym polega ta praca, odnosi się do konkretnych czynności Respondenta wykonywanych w czasie pracy. Opis, czym zajmuje się firma/ instytucja, powinien identyfikować branżę/ dział gospodarki.

Zespół autorski badania dąży do tego, aby ukazać złożoność sytuacji, w jakich obecnie znajdują się ludzie ze względu na prace, które podejmują. Pytania o historię zawodową stanowią trudną i żmudną część kwestionariusza, szczególnie w przypadkach, gdy dany Respondent wykonywał wiele różnych prac, w tym prace równoległe.

Należy odnotować każdą pracę wymienioną przez Respondenta. O każdej pracy należy ustalić informacje przewidziane w pytaniach L. Chodzi o ustalenie informacji, co nie oznacza dosłownego zadawania pytań. Ta część wywiadu może mieć charakter wywiadu swobodnego.

Co to znaczy **oddzielna (rozdzielna) praca**? **Praca definiowana jest przez (a) nazwę wykonywanego zawodu/ stanowiska roboczego, (b) treść zadań wykonywanych w pracy, (c) firmę, w której praca jest wykonywana, (d) funkcję kierowniczą/ wykonawczą, oraz (e) rodzaj wykonywanej pracy w podziale na stałą pracę najemną, prace nieregularne i dorywcze, prace sezonowe, pracę we własnej firmie i pracę w gospodarstwie rolnym**. Jeżeli nastąpiły zmiany w (a) i (e), to zawsze oznacza to inną pracę. W przypadku (b) i (d) muszą zajść istotne zmiany, aby mówić o nowej pracy. Złożona sytuacja dotyczy też (c), gdyż firmy mogą się zmieniać, ale praca jest taka sama – np. sprzedawca, który pracuje kolejno w różnych sklepach. Zasada jest taka, iż uwzględniając kryteria (a)-(e) definicja pracy i zmian prac oparta jest na **subiektywnym odczuciu Respondenta, ale w przyjętym rozumieniu „oddzielnej pracy”**.

M. Różne sytuacje życiowe

M01. Pytanie jest złożone, gdyż dotyczy okresu ostatnich pięciu lat – od 1 stycznia 2018 roku – i wydarzeń, które trwały co najmniej trzy miesiące. Należy upewnić się, czy Respondent dobrze rozumie to pytanie. Odpowiedzi należy notować zgodnie z KARTĄ – K-32 według poniższej tabeli:

Jest bardzo ważne, aby zaznaczyć właściwą liczbę (0, 1, 2, 3) wskazującą ile razy dana sytuacja wystąpiła w przeciągu ostatnich pięciu lat, gdyż od tego zależy, jakie **BLOKI PYTAŃ** zostaną wybrane.

Respondent wymienił daną sytuację:	raz	dwa razy	trzy i więcej razy	ani razu
M01A. <i>Urlop rodzicielski/ macierzyński/ tacierzyński</i>	1	2	3	0
M01B. <i>Urlop wychowawczy</i>	1	2	3	0
M01C. <i>Zajmowanie się wyłącznie domem</i>	1	2	3	0
M01D. <i>Opieka nad niesprawnymi członkami rodziny</i>	1	2	3	0
M01E. <i>Bezrobocie, niemożność znalezienia pracy</i>	1	2	3	0
M01F. <i>Choroba – leczenie poza domem</i>	1	2	3	0
M01G. <i>Pobyt za granicą</i>	1	2	3	0

N. Dochody i wydatki w gospodarstwie domowym

N01, N03, N04, N09: Chodzi o przybliżone kwoty.

N05, N12, N13: Pytania hipotetyczne; jeżeli Respondent ma trudności z wyobrażeniem sobie zakładane w pytaniu sytuacji, należy zaznaczyć 8 i przejść do następnego pytania.

P. Znajomi i Internet

P01: Pojęcia „przyjaciół i bliskich znajomych” oraz „stały kontakt” nie są zdefiniowane i Respondent może pytać, jak te pojęcia ma rozumieć. Rozumienie tych pojęć jest pozostawione Respondentowi. W tym przypadku można powiedzieć: „Jak odpowiedział(a)by P., gdyby takie pytanie zadał P. sąsiad”.

P04: „Znaczna suma pieniędzy” nie jest określona, pozostawiona wyczuciu Respondenta.

R. Religia i zdrowie

Pytania **S04-S05** zawierają prośbę o podanie wzrostu i wagi, i mogą być szczególnie drażliwe. Należy zachować wszelką ostrożność, aby nie urazić Respondenta.

T. Źródła konfliktów

T01-T07. Pytania o konflikty zawierają pary przeciwstawnych kategorii, które nie są precyzyjnie zdefiniowane. Respondent może dopytywać się o znaczenie tych kategorii. Ogólnie, należy minimalizować podpowiadanie, ale dopuszczalne są następujące sytuacje:

T02. Respondent pyta: A o jakie religie chodzi? Odpowiedź: Odnieśmy to do sytuacji w Polsce – religia katolicka jako dominująca.

T03. Respondent mówi: To zależy, kto rządzi? Odpowiedź: Odnieśmy to do sytuacji w Polsce w ostatnich pięciu latach.

T04. Respondent może pytać, o jakie ugrupowania polityczne chodzi. Można powiedzieć: „Te, które są najważniejsze w sporach politycznych”.

T08-T12. Podane stwierdzenia pochodzą z testu psychologicznego (standaryzowanego na warunki polskie) i należy je odczytywać dokładnie tak, jak są sformułowane.

PYTANIA DO ANKIETERA

ANK-02, ANK-03. Pytania, czy Respondent miał kłopoty ze zrozumieniem treści pytań kwestionariusza i z przypominaniem sobie kwot i dat dotyczą oceny Ankietera/Ankieterki uwzględniającej dotychczasowe doświadczenie w pracy terenowej. Jest to więc ocena względna – w porównaniu z innymi Respondentami (uwzględniając różne badania).

9. ARANŻACJA KOŃCOWA

Po zakończeniu wywiadu Ankieter powinien podziękować Respondentowi za udzielone odpowiedzi. Ankieter powinien uzyskać od Respondenta ustną **zgode na przetwarzanie jego danych osobowych**. Jeżeli Respondent ma takie życzenie należy zostawić mu **INFORMACJĘ O OCHRONIE DANYCH OSOBOWYCH w Polskim Badaniu Panelowym POLPAN**.

Ankieterzy są zobowiązani do uprzedzenia Respondenta, iż może on być proszony o ocenę jakości przeprowadzonej rozmowy. Treść tej wypowiedzi jest podana (przykładowo) poniżej:

Ośrodek Realizacji Badań Socjologicznych Instytutu Filozofii i Socjologii PAN jest zainteresowany oceną pracy ankieterów. Do wybranych naszych rozmówców udadzą się kontrolerzy z zewnętrznej firmy, która specjalizuje się w ocenie jakości naszej pracy. Jest też prawdopodobne, że otrzyma P. list i krótką ankietę dotyczącą tej wizyty.

10. APEL

Autorzy tego badania przywiązują dużą wagę do jakości pracy terenowej. Jesteśmy zainteresowani opiniami Ankieterów o kwestionariuszu i jego funkcjonowaniu w praktyce badawczej. Ewentualne uwagi na ten temat prosimy kierować do nas na adres:

Ośrodek Realizacji Badań Socjologicznych IFiS PAN
ul. Nowy Świat 72 pok. 103
00-330 Warszawa

Mamy nadzieję, że praca w tym projekcie dostarczy Państwu wiele satysfakcji.

Życzymy owocnej pracy.

Kazimierz M. Słomczyński, Kierownik Zespołu Porównawczych Analiz Nierówności Społecznych IFiS PAN (ZPANS)

Irina Tomescu-Dubrow, Kierownik projektu POLPAN 20023

Marcin W. Zieliński, Kierownik Ośrodka Realizacji Badań Socjologicznych IFiS PAN (ORBS)

Dorota Laskowska, Specjalistka badań terenowych (ZPANS i ORBS)

NOTATKI

[illegible]